

मराठवाडा मुक्तीसंग्राम अमृत महोत्सवी वर्षा
निमित्ताने मराठवाडा मुक्ती संग्राम
स्मृतीस्मारक उभारण्यास व त्यासाठी
होणाऱ्या खर्चास प्रशासकीय मान्यता
देण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण १९२४/प्र.क्र.२०/स्वासैक-१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २० ऑक्टोबर, २०२५.

- संदर्भ: १. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र.संकीर्ण १९२२ /प्र.क्र.६१/स्वासैक-१,
दि.११/११/२०२२.
२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. संकीर्ण १९२२ /प्र.क्र.६१/स्वासैक-१,
दि.०७/०७/२०२३.
३. जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांचे पत्र क्र. जा.क्र. २०२५/ सा.प्र./ प्रशासन/
कावि-७०, दि.११/०२/२०२५
४.जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांचे पत्र क्र. जा.क्र. २०२५/ सा.प्र./ प्रशासन /
ममुस्मृती स्मारक सुधारीत आराखडा/ कावी-२२२, दि.१४/०५/२०२५
५.कार्यासन अधिकारी, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचे पत्र क्र. बीडीजी २०२५/
प्र.क्र.४७/इमा-१, दि.२६/०९/२०२५

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र विधानमंडळाच्या सन २०२२ च्या पहिल्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनातील अर्थसंकल्पीय भाषणात दि.११/०३/२०२२ रोजी तत्कालिन मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी मराठवाडा मुक्तीसंग्राम अमृत महोत्सव साजरा करणेबाबत केलेल्या घोषणेच्या अनुषंगाने, संदर्भ क्र.०१ येथील शासन निर्णय, दि.११/११/२०२२ अन्वये मा.मंत्री, रोजगार हमी योजना फलोत्पादन यांचे अध्यक्षतेखाली मा.मंत्रिमंडळ उपसमिती गठीत करण्यात आली. सदर मा.मंत्रिमंडळ उपसमितीची दि.०८/०६/२०२३ रोजीच्या बैठकीत मराठवाडा मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने छत्रपती संभाजीनगर येथे स्मृतिस्मारक उभारण्यासाठी रु.१००.०० कोटी खर्चाच्या आराखड्याची शिफारस केली होती. सदर आराखड्यास दि.२८/०६/२०२३ रोजी झालेल्या मा. मंत्रिमंडळ बैठकीस मंजूरी प्राप्त झाली असून, संदर्भ क्र.०२ येथील शासन निर्णय, दि.०७/०७/२०२३ अन्वये मराठवाडा मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने सर्वसामान्य जनतेस प्रेरणा व प्रोत्साहन मिळावे यासाठी छत्रपती संभाजीनगर शहराच्या मध्यभागी छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तु संग्रहालयाच्या समोर, विश्वास नगर, लेबर कॉलनी, छत्रपती संभाजीनगर येथे भव्य स्मृतिस्मारक उभारण्यास व त्यासाठी होणाऱ्या रु.१००.०० कोटी खर्चास मंजूरी देण्यात आली आहे. तसेच, सदर स्मृती स्मारकाचा

आराखडा तयार करुन उच्चस्तर सचिव समितीची मान्यता घेण्यासाठी जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांनी प्रस्ताव शासनास सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले आहे.

२. जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांचेकडून संदर्भ क्र.०३ व ०४ अन्वये छत्रपती संभाजीनगर येथील स्मृतिस्मारक आराखडयाच्या अंदाजपत्रकास प्रशासकीय मान्यता व उच्चस्तरीय सचिव समितीची मान्यता घेण्याबाबतचा प्राप्त प्रस्ताव उच्चस्तरीय सचिव समिती समोर विचारार्थ सादर करण्यात आला होता. उच्च स्तरीय सचिव समितीची दि.२१.०८.२०२५ रोजी संपन्न झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त संदर्भ क्र.०५ येथील पत्रान्वये प्राप्त झाले आहे. मराठवाडा मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने छत्रपती संभाजीनगर शहराच्या मध्यभागी छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तु संग्रहालयाच्या समोर, विश्वास नगर, लेबर कॉलनी, छत्रपती संभाजीनगर येथे स्मृतिस्मारक इमारतीच्या बांधकामाचे अंदाजपत्रक रु.९२.९२ कोटी (रुपये ब्याणव कोटी ब्याणव लक्ष फक्त) इतक्या रक्कमेच्या खर्चास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या निर्णयानुसार, मराठवाडा मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने छत्रपती संभाजीनगर शहराच्या मध्यभागी छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तु संग्रहालयाच्या समोर, विश्वास नगर, लेबर कॉलनी, छत्रपती संभाजीनगर येथील स्मृतिस्मारक इमारतीच्या बांधकामाचे अंदाजपत्रक रु.९२.९२ कोटी (रुपये ब्याणव कोटी ब्याणव लक्ष फक्त) इतक्या रक्कमेच्या खर्चास खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहून प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

- अ) सदर काम करण्यापुर्वी जागेची मालकी हक्क, आरक्षण व अतिक्रमण याबाबतची पुर्तता करण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांची राहिल.
- आ) ढोबळ स्वरूपात करण्यात आलेल्या तरतूदीबाबत काम करतेवेळी विस्तृत अंदाजपत्रक तयार करुनच काम हाती घ्यावे.
- इ) सार्वजनिक बांधकाम नियमावली व महाराष्ट्र अर्थसंकल्प नियम पुस्तिका व वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिकेमध्ये उल्लेख केलेल्या तसेच नियोजन विभागाने व वित्त विभागाने यापुर्वी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना व प्रचलित निकष, वित्तीय अधिकारांचे प्रत्यायोजन व वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे.
- ई) प्रस्तुत बांधकाम सार्वजनिक बांधकाम विभागाने विहित केलेल्या मानकानुसार, विहित दर्जाचे व गुणवत्तेचे राहिल, याबाबत जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर यांनी नियतकालीक तपासणी करुन घेणे आवश्यक राहिल.
- उ) स्मृतीस्मारक इमारतीमध्ये वाहनतळासाठी (Parking) तयार करण्यात आलेले तळघर वगळून, वाहनतळाची सुविधा भूपृष्ठावर उपलब्ध करुन घेण्यात यावी.
- ऊ) सदर प्रकल्प बांधकामानंतरचे कार्यान्वयन आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण असावे. यासाठी शासनाच्या मनुष्यबळाचा वापर करण्यात येऊ नये.
- ऋ) प्रकल्पासाठी कार्यान्वयन यंत्रणा सार्वजनिक बांधकाम विभाग राहिल.

२. सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांनी केलेल्या छाननीनुसार व उच्च स्तरीय सचिव समितीच्या दि.२१.०८.२०२५ रोजीच्या बैठकीतील निर्देशानुसार सुधारीत Recapitulation Sheet (परिशिष्ट-अ) सोबत जोडले आहे.

३. सदर शासन निर्णय हा शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक विअप्र-२०१३/प्र.क्र.३०/१३/विनियम, (भाग-२), दि.१७.०८.२०१५ अन्वये वित्तीय अधिकार नियमपुस्तिका १९७८ मधील भाग पहिला उपविभाग पाच, महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियम पुस्तिकेतील परिच्छेद क्रमांक १३४ अन्वये प्रशासकीय विभागांना प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारानुसार, तसेच शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक विअप्र-२०१३/प्र.क्र.३०/१३/विनियम, (भाग-२), दि.२०.०९.२०१९ अन्वये वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८ भाग पहिला, उपविभाग- पाच महाराष्ट्र सार्वजनिक बांधकाम नियमपुस्तिका अंतर्गत परिच्छेदाखालील प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारांमधील परिच्छेद क्र. १३४ (१) (५.२) अन्वये केलेल्या सुधारणांनुसार तसेच नियोजन विभागाच्या अनौ.सं.क्र. २१६/का-१४४३, दि.१३.०६.२०२३ व वित्त विभागाच्या अनौ.सं. क्र.३२३/व्यय-४, दि.१६.०६.२०२३ यांच्या सहमतीने तसेच उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या दि.२१.०८.२०२५ रोजीच्या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयास अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

४. याबाबतचा खर्च “मागणी क्र.ए-५, २२३५, सामाजिक सुरक्षा व कल्याण, ६०, इतर सामाजिक सुरक्षा व कल्याण कार्यक्रम, २००, इतर कार्यक्रम, (००) (१३) मराठवाडा मुक्ती संग्राम अमृत महोत्सवी वर्ष साजरे करणे (२२३५ सी५९१)(कार्यक्रम), ५० इतर खर्च” या लेखाशीर्षामधून भागविण्यात यावा.

५. यासाठी होणारा खर्च सन २०२५-२०२६ या आर्थिक वर्षात मंजूर केलेल्या अनुदानातून भागविण्यात यावा. याकरीता उपरोक्त लेखाशीर्षातर्गत निधी वितरणाचे आदेश स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२५१०२०१४०७४७५८०७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(भाग्यश्री भाईडकर)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
४. मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
५. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
६. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
७. मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
८. मा.उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

९. मा.सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १०.मा. विरोधी पक्षनेता विधान परिषद / विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
- ११.सर्व मा.संसद सदस्य.
- १२.सर्व मा.विधानमंडळ सदस्य, विधानभवन मुंबई.
- १३.सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव.
- १४.महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई.
- १५.महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर.
- १६.महालेखापाल (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र-१, मुंबई.
- १७.महालेखापाल (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र-२, नागपूर.
१८. विभागीय आयुक्त, छत्रपती संभाजीनगर.
- १९.जिल्हाधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर.
- २०.जिल्हा कोषागार अधिकारी, छत्रपती संभाजीनगर.
- २१.सामान्य प्रशासन विभाग, का.२५, मंत्रालय, मुंबई.
- २२.कक्ष अधिकारी (का.१४४३), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २३.कक्ष अधिकारी(अर्थ संकल्प १३ / व्यय-४), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २४.कक्ष अधिकारी (इमारती-१), सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २५.निवड नस्ती/स्वासैक-१.

परिशिष्ट-अ

Name of the Department : General Administration Department						
Name of Work : Construction of Marathwada Mukti Sangram Smarak and Immersive technology at Tal. & Dist. Chhatrapati Sambhajinagar						
Executing Agency - Public Works Department						
Land Availability -						
Architect - Private						
RECAPITULATION SHEET						
Sr. No.	Particulars of Scope	Unit Rate Norms Rs Per (Sqmt./ Meter/ LumpSum etc.)	Cost Rs. In Lakhs			
			Component Wise	Total		
(A) ESSENTIAL ITEMS (Components)						
1	Building proper (Built Up Area - Sq.m)					
	Smarak Building (G + 8)	6780	Sq. M	28000	1.898	
	Vijay Stambh	3000	As per Estimate		796	
	Food Plaza	870	Sq. M	16000	139	
	Toilet Block	46.27	Sq. M	28000	13	
	Total B.U.A. =	10696.27	Sq. M		Sub Total (A-1)	2.847
2	Electrification	Internal		5% of (A-1)	142	
		External		6% of (A-1)	171	
	Fire Fighting Arrangements etc.			@ 800	86	
	Electrification (for Immersive technology)			L.S.	100	
	Lifts	2		25,00,000	50	
	Immersive Technology			L.S.	2,750	
	Air Conditioning			L.S.	100	
	CCTV			L.S.	25	
	Area lighting, Pumps Generator etc.			L.S.	50	
					Sub Total (2)	3,474
3	Water Supply & Sanitary Works			5% of (A-1)	Sub Total (3)	142
4	Furniture (For Immersive technology)			L.S.	100	
4A	Furniture (For Smarak Building)	4,068.00	Sq. M	5000	203	
					Sub Total (4)	303
					Sub Total (A)	6,766
(B) MISCELLANEOUS ITEMS						
	Compound Wall & Gate (Rmt.)	515.00		8000	41	
	Dismantelling			L.S.	5	
	Retaining Wall			L.S.	5	
	Land Scaping			L.S.	20	
	Development of Ground			L.S.	10	
	CC Drain			L.S.	3	
	UG Tank for RW Harvesting			L.S.	20	
	Water Main Storage	100000	Litres	23	23	
	Internal Roads, Parking other Misc works Etc.			4.5% of (1)	303	
					Sub Total (B)	432
					Project Cost (P) = (A) + (B)	7,198
(C) PROVISIONS						
	(i) Contingencies	4% on (A-1)			114	
	(ii) GST	18% on (P)			1,296	
	(iii) Price Escalation	5% on (P)			360	
	(iv) PMC and Architecture Fees	3.5% on (P) with GST			252	
	(v) Labour Insurance	1% on (P)			72	
					Sub Total (C)	2,093
					TOTAL COST OF PROJECT (TPC) (A+B+C)	9,292
					Say Rs. Crores	92.92
Per Sq.mt. Construction Cost						
1	Bldg Civil (A1)	=	Rs	26,617	/Sq.m	
2	Bldg Civil, Elect, Water Supply, Furniture (A)	=	Rs	63,260	/Sq.m	
3	Total (A + B)			67,296	/Sq.m	

(भाग्यश्री भाईडकर)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन